

ÉBERHARDT GÁBOR

A HUMÁN MIGRÁCIÓ ÉS A PANDÉMIA 2020

*„A legtöbb háborút nem dicsőséges királyok és vitéz tábornokok döntötték el,
hanem tetvek és patkányok, amelyek fertőzést hordoztak és járványokat
terjesztettek.”
(Szent-Györgyi Albert)*

1. Bevezetés

A 2020. esztendőben a Föld lakosságát érintő globális humán pandémia terjedésének vizsgálati adatai visszaigazolták a pillangó effektus érvényesülésén túl azt is, hogy a humán migráció részese a terjedésnek. 2020 elején jelentek olyan információk, amelyek egy új, nemzetközi humán pandémia bekövetkezésének veszélyére figyelmeztettek.¹ Elfogadott tétel, hogy a migráció napjainkban egyfajta globális szociológiai jelenség, így csak az volt kérdéses, hogy Magyarországon mikor jelenik meg az első igazoltan fertőzött COVID-19 beteg.²

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2019. 12. 31-én kapott tájékoztatást egy addig „ismeretlen okú tüdőgyulladás” nagy létszámot érintő megjelenéséről, amelyet először a kínai Wuhan városban azonosítottak. 2020. 01. 23-ig globálisan már közel 1000 fő, 2019-nCoV azonosítóval leírt betegségtünettől szenvedő pácienszt regisztráltak Magyarországon az első ilyen betegség hordozóiról 2020. március 4-én jelentek meg hírek.³

A Kormány Operatív Törzsét állította fel (1012/2020. (I.31.) Korm. h.), amely az irányító és koordinátori feladatain túl, folyamatos kormányzati tájékoztatást teljesített a védekezés helyzetéről.⁴ Egészségügyi veszélyhelyzet kihirdetése a 40/2020. (III.11.) Kormányrendelettel történt meg, majd az Országgyűlés 2020. március 30-i ülésnapján elfogadta a koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvényt (ún. felhatalmazási törvényt). A tanulmány készítésének időszakában a hivatkozott nemzeti normák korrekciókra, ismételten szigorításra kerültek a járvány hatásainak függvényében, célul tűzve a behurcolás megelőzését.⁵

Az emberiség frott történelmében több nagy kiterjedésű pandémia is lezajlott, ezért a források vizsgálata során ezek megelőzésére, kezelésére, felszámolására alkalmazott intézkedéseket is tanulmányoztam. Múltunk számos tanulsággal szolgálhat és védőernyőt

¹ Forrás: <https://cutt.ly/lpgTbBq> (Letöltés ideje: 2020. 07. 11.)

² Forrás: <https://cutt.ly/jpgStkD> (Letöltés ideje: 2020. 07. 11.)

³ Forrás: <https://cutt.ly/Fyh2fVS> (Letöltés ideje: 2020. 07. 11.)

⁴ Forrás: <https://koronavirus.gov.hu/#/> (Letöltés ideje: 2020. 07. 11.)

⁵ A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készségről szóló 2020. évi LVIII. törvény; A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat visszavonásáról szóló 1324/2020. (VI. 17.) Korm. Határozat; A járványügyi készségi időszak utazási korlátozásairól szóló 341/2020. (VII. 12.) Korm. rendelet

adhat a jelenhez, a biztonságosabb jövőnk formálásához, amelyeknek az aktuális viszonyaink átiratára képzett információk valós segítséget nyújthatnak.⁶

Kutatási eredményeim alapján felmerül annak a lehetősége, hogy Magyarország külső határain a COVID-19 pandémia (járvány) hatásaként kialakult új típusú push faktor a 2020. évben jelentős nyomást gyakoroljon a felelős hatóságok tevékenységére.

2. Alkalmazott elméleti megközelítések

A migráció globális társadalmi jelenségének egységesen elfogadott és alkalmazott fogalmának hiányában az elméleti keretek kutatói által képviselt megközelítéseken túl a nemzetközi jog, a felelős szupranacionális és kontinentális szervezetek értelmezését alkalmazom.

A humán migrálás az emberiség történetének része, ideértve a Föld benépesítését.⁷ A történelmi korszakok peregrinus, idegen, vándor (wanderer) kifejezéseit a társadalmi fejlődés sem hagyta módosítás nélkül.⁸ Jelen tanulmányomban a külföldi mellett a vándor kifejezést preferálom, mivel annak értelmezése takarja a reguláris és az irreguláris migráció⁹ alanyait egyaránt, független a személy vizsgált, aktuális jogi státuszától. A migrációtípológia elemei között jelen tanulmányban súlyozott a tömeges migráció, ami nagyszámú ember mozgása egyik földrajzi területről a másikra.¹⁰

A migráció mint a globalizálódó világra¹¹ is jellemző társadalmi jelenség, annak fogalmi keretei, tipológiája, módszertana, hatásai az elmúlt években egyre nagyobb teret, kommunikációs felületet kapott nemzeti és nemzetközi viszonylatban is. Kutatási eredmények mutatják be, hogy a 20. században felgyorsult migráció vizsgálatával új kifejezések, jellemzők váltak leírhatóvá.¹² A migráció tömeges megjelenése jogi kategóriaként is alkalmazott fogalom, amely a magyar terminológiában, a „Tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” szabályozásában is megjelent.¹³

A pandémia görög eredetű szó, ami olyan fertőző betegség következtében kialakuló járvány, amely sok embert fertőz meg akár több kontinensen, vagy világszerte és adott állapot kihirdetésére a WHO jogosult.¹⁴ A karantén a korabeli olasz (velencei nyelvjárásban) kifejezések között használt quarantena szó negyvennapos elkülönítés szerinti értelmezését takarja.¹⁵

⁶ Sallai János: Orvos vagy egészségügyi rendszet története az ókortól a XIX. század végéig. Belügyi Szemle 2020/5. 91-100. o.

⁷ Ness, Immanuel: The Global Prehistory of Human Migration. John Wiley & Sons, 2015.

⁸ Park, R. E: Human Migration and the Marginal Man. American Journal of Sociology, The University of Chicago Press, 1928. 887-889. o.

⁹ Chimienti, M. – Solomos, J.: Social Movements of Irregular Migrants. Recognition, and Citizenship, Globalizations, 2011. 344-345. o.

¹⁰ Pok, Bien: Mass migration. in.: The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Globalization. George Ritzer Blackwell Publishing Ltd., 2012

¹¹ Sassen, Saskia: Regulating Immigration in a Global Age. Parallax, 2005. 35-45. o.

¹² Tóth Judit: Migrációs fogalomtár. 2015. Forrás: <https://bit.ly/35k7Ono> (Letöltés ideje: 2020. 06. 26.)

¹³ A menedéjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény IX/A. FEJEZET 80/A. §; Beiktatta: 2017. évi XX. törvény 5.§ Hatályos: 2017. III. 28-tól

¹⁴ Pandemic Influenza Risk Management, 2017. Forrás: <https://cutt.ly/dsVxNvI> (Letöltés ideje: 2020.07.20.)

¹⁵ Daubert, Michelle A.: Pandemic fears and contemporary quarantine: protecting liberty through a continuum of dual process rights. Buffalo Law Review, 2007. 301-1304. o. Forrás: <https://cutt.ly/fsVbo7X> (Letöltés ideje: 2020.07.20.)

3. A migrációban rejlő pandémia kockázata

A humán migráció és a pandémia esetleges kapcsolatának vizsgálata során megkerülhetetlen elemnek vélem Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (MNBS) szóló 1163/2020. sz. Kormányhatározatban leírtakat. Az MNBS szerint a két jelenség között igazolt kapcsolat van, az rejt magában kockázatot, veszélyt. A tanulmány tárgyát képező humán migráció és járványveszély az EU Tanácsa által elfogadott Európai Biztonsági Stratégiában (EBS) is kezelendő rizikó faktorként azonosított elemek.¹⁶

Mivel a járvány globális méretűvé növekedett, így fennáll annak a potenciális lehetősége és kockázata, hogy a be- vagy átutazó külföldi, vagy honos állampolgár aktív beteg, illetve vírushordozó. A járvány terjedése megelőzésének egyik legegyszerűbb lehetősége az államhatáron átmozgó, nemzetközi, reguláris migráció alanyainak határátkelőhelyen történő ellenőrzésében rejlik. A szűrés alapja a testhőmérséklet személyenkénti mérése, amelynek észlelt lázra utaló hőemelkedés eredménye utalhat az esetleges tünethordozásra. Az orvostudomány szerint ez az ellenőrzés sem biztosít teljes értékű megelőzést, de megalapozza azt.¹⁷

A Kormány a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásait a változó egészségügyi helyzet hazai és nemzetközi szintű elemzésével követi a pandémia behurcolásának megelőzését célul tűzve.¹⁸ Az ellenőrizetlen, nyugat-balkáni irreguláris migráció alanyai a nemzeti határellenőrzési rendszerelemek megkerülésének céljával potenciális veszélyforrások lehetnek.¹⁹

Görögország az irreguláris migrációs vándorlás negatív hatásainak egyik legnagyobb európai vesztese. A 120 ezer főre becsült menekültkérelmező többnyire alacsony ellátású és higiénés feltételekkel rendelkező, de folyamatos tájékoztatással működő táborokban van elhelyezve. Megerősített hírek szerint ezeken a helyszíneken COVID-19 fertőzött személyeket azonosítottak be.²⁰

4. A COVID-19 terjedésének migrációs tárgyú elemzési tapasztalatai

Hazánkban a határforgalomban ellenőrzött utasok száma a 2008 évi gazdasági világválságot követő stabilizációs időszak után folyamatosan növekedett. Ezt a fejlődést törte meg a járvány negatív hatása.²¹ Magyarország kontinentális, irreguláris migrációs veszélyeztetettségét a FRONTEX folyamatában vizsgálja, készíti el szakmai prognózisát.²² Külsőhatárunkon 2019 évben is a nyugat-balkáni területről érkezők jelentették a legnagyobb

¹⁶ Európai Unió Tanácsa: Európai Biztonsági Stratégia; Biztonságos Európa egy jobb világban – Bruxelles, Secrétariat général du Conseil, 2009. 17-19, 29. o.

¹⁷ Forrás: <https://cutt.ly/QdR3nFS> (Letöltés ideje: 2020. 07. 19.)

¹⁸ A járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól szóló 341/2020. (VII. 12.) Korm. Rendelet; Közlemény a COVID-19 betegséggel való aktuális fertőzöttségi viszonyok alapján az országok besorolásáról szóló országos tisztifőorvosi határozatról (különösen: sárga országok, piros országok); A járványügyi készültségi időszakban a korlátozott sávban történő határátlépés körébe tartozó államokról szóló 11/2020. (VII. 13.) KKM rendelet

¹⁹ Éberhardt Gábor: A migrációval összefüggő járványügyi kockázatok és veszélyek. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX. Pécs, 2018. 273-282. o.

²⁰ Forrás: <https://cutt.ly/idRvYJE> (Letöltés ideje: 2020. 07. 20.)

²¹ Az adatok Magyarország schengeni övezethez történő csatlakozását követően (2008. január, illetve a repülőterek esetében 2008. április) csak az ún. schengen külső határszakaszokra vonatkoznak. Forrás: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp> (Letöltés ideje: 2020. 07. 30.)

²² Risk analysis for 2020 FRONTEX. Warsaw, 2020.

határrendészeti nyomást az EU Ügynökség által kezelt adatok tanúsága szerint. A kibocsájtó országokból (pl. Banglades, Pakisztán, Afganisztán, Irak, Irán, Szíria, Törökország stb.) tavaly 15.152 regisztrált személy esetében történtek intézkedések a schengeni külső határon.

A WHO által kezelt és regisztrált adatok tanúsága szerint az EU 28 tagállamát érintő, főbb migrációs kibocsájtó országokban és hazánk külső határain jelentkező nyugat-balkáni irreguláris migrációs tranzit útvonalán az elmúlt időszakban az igazoltan COVID-19 fertőzöttek és a pandémiával összefüggésben elhunytak száma növekedést mutat.²³

5. A pandémia behurcolását, terjedését célzó, migrációt kezelő rendészeti intézkedés minták²⁴

5.1. Migrációs kibocsájtó országok és a pandémia kezelésének egyes tapasztalatai

Afganisztán az egyik legnagyobb kibocsájtó ország, állampolgárai a szomszédos országokon túl, Európába is eljutnak. A környező országokból (pl. Pakisztán) nagy létszámban mentek vissza a hazájukba, mert a tartózkodási helyük szerinti társadalom olyan szintű ellátást sem biztosított, mint a sajátjuk. Jelentős kockázati tényezőként értékelem azt az intézkedést, amelynek következtében börtönökből jelentős számú fogvatartottat bocsájtottak szabadon.²⁵

A rohingyák exodusa világszerte ismert probléma. Banglades területén van talán a legnagyobb ismert tábor, a Fox's Bazar, amelyben 1 millió (!) főre becsült menekült él, a megélhetés minimális feltételei között úgy, hogy a pandémia elleni védekezés egyik minimuma, az ún. social distance gyakorlatilag megoldhatatlan. A személyi, egészségügyi megelőző védekezés feltételrendszere minimális. A járvány ismert probléma a közösségben, ami az ellátatlanság következtében belső stigmatizációt, további kiközösítést is generál.²⁶ Malajzia területén további 100 ezer főre becsült menekült rohingya él, akik alacsony szintű ellátást kapnak. Munkájukat, megélhetési forrásukat elvesztették, ezért hazájukba visszatérnek, vagy vándorlásba kezdenek.²⁷

Indiából hazánkba is érkeznek vándorok. Az országra jellemző társadalmi, gazdasági viszonyok mellett jelentős létszámokat érint az extern mellett az intern migráció. A védekezés koordinált végrehajtásának nehézségei mellett a járvány egyik következményeként megerősödött az iszlamofóbia, ami további migráció kibocsájtást eredményezhet.²⁸

Jordánia befogadó országgént a lakossága arányához képest jelentős, 3 millió fő körüli regisztrált menekült ellátását biztosítja. Ebbe beletartozik az egészségügyi ellátórendszerhez történő hozzáférés is, de ez a létszám és a pandémia miatti ugrásszerű költség növekedés gazdasági és ellátási nehézségeket okoz.²⁹

Libanon területén a belső kényszervándorlás, a befogadott menekültek száma az állam, a társadalom számára jelentős nehézségeket okozott a pandémia kezelésében. Ezt súlyosbítja, hogy a nemzetközi segélyszervezetek egy része kivonult, csökkentette

²³ Forrás: <https://covid19.who.int/> (Letöltés ideje: 2020. 07. 30.)

²⁴ Hivatkozott online források csak egy-egy eleme a tanulmányozott forrásoknak.

²⁵ Forrás: <https://cutt.ly/xdRR6gK> (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)

²⁶ Forrás: <https://cutt.ly/udRTW6T> (Letöltés ideje: 2020. 04. 26.)

²⁷ Forrás: <https://cutt.ly/idRT3gP> (Letöltés ideje: 2020. 04. 30.)

²⁸ Forrás: <https://cutt.ly/NdRYRbF> (Letöltés ideje: 2020. 04. 22.)

²⁹ Forrás: <https://cutt.ly/NdRY6xs> (Letöltés ideje: 2020. 05. 22.)

tevékenységét az országban, a segélyre szorulókat részére élelmiszer és alapellátás helyett pénzt biztosít. A kritikus helyzetben az árak elszabadulása mellett és a társadalmi konfliktusok között a menekültek egyre kisebb arányban férnek hozzá a túlterhelt egészségügyi ellátórendszerhez.³⁰

Líbia a mediterrán irreguláris migrációs irány egyik meghatározó országa. A belső és külső konfliktusok a társadalom alapellátó rendszereit is lerombolták egy olyan országban, ahol 1 millióra becsült vándor él, minimális emberi feltételek között. A WHO az egyik legmagasabb kockázati besorolással jelölte az országot, amelynek területéről továbbra is jelentős a kiáramló irreguláris migráció.³¹

Nigériában a járvány ismert, azonosított, a megelőző intézkedések részeként a vándorok karanténba helyezését alkalmazzák, ugyanakkor a szükséges egészségügyi ellátási elemek kevésbé biztosítottak.³²

Pakisztán a nyugat-balkáni irreguláris migráció egyik meghatározó kibocsátó országa. Szintén jelentős számú fogvatartottat szabadított az állam a pandémia megelőzésére hivatkozva. Az így szabadított és jellemzően gyökértelessé vált emberek egy része feltehetőleg követi társait Európa felé az egészségügyin túl, biztonsági kockázatot is magában rejtve.³³

Szíriában 10 évet meghaladó távlatban zajlanak fegyveres harcok, menekülnek a nemzet tagjai országon belül és azon kívülre, de érkeznek az államba más országok vándorai is. A jelentős számú, táborokban elhelyezett menekült egészségügyi védelme, ellátása, a social distance biztosítása a felelős szervezetek képviselői által is nehezen teljesíthetőnek értékelt.³⁴

Szómália a kritikus állapotú társadalmak közé sorolható azzal együtt, hogy nem csak onnan menekülnek a saját állampolgárai pl. Európa felé, hanem befogadó és tranzit országgént is azonosítható. Ugyan a hivatalosan jelentett pandémiás fertőzési és elhalálozási számok alacsonyak, de azoknak a hitelessége vitatható is az ellátórendszer közismert színvonala miatt. Ezek a számok kellő objektivitás és előrelátás hiányában akár megtévesztőek is lehetnek, amely miatt az országból (térsegből) érkezőkkel szemben az egészségügyi ellenőrzések színvonala a magas kockázati számarányú országokétól eltérően kerülne kialakításra. A pandémia második hullámának várható érkezése már nemzetközi szinten ismert, de az afrikai térség, így pl. Szómália az ún. harmadik hullám szenvedőjeként jelenhet meg az ismertté váló gócpontok azonosítását követően.³⁵

Törökország helyzete a szíriai válság időszakától óta az Európát érintő irreguláris migráció kezelésében megkerülhetetlenné vált. A korábban befogadó magatartást az elutasítás, a menekültek ellátásának minimális szintre történt redukálása, állami szinten koordinált kényszer vándorlásra motiválás váltotta fel. Az ENSZ által elismert menekült státusz helyett a conditional-refugee státuszt preferálja, amivel a menekültek mielőbbi tovább vándorlását erősíti.³⁶ Az egészségügyi ellátórendszerhez kevésbé fér hozzá az IOM által 4 millió főre becsült menekült, akik nem csak táborokban, hanem egyéb

³⁰ Forrás: <https://cutt.ly/hdRUc6U> (Letöltés ideje: 2020. 03. 22.)

³¹ Forrás: <https://cutt.ly/CdRUZfP> (Letöltés ideje: 2020. 04. 12.)

³² Forrás: <https://cutt.ly/2s434IN> (Letöltés ideje: 2020. 07. 21.)

³³ Forrás: <https://cutt.ly/TdRIAPt> (Letöltés ideje: 2020. 05. 29.)

³⁴ Achilli, Luigi - Sanchez, Gabriella: Stranded: the impacts of COVID-19 on irregular migration and migrant smuggling, 2020.

³⁵ Forrás: <https://cutt.ly/ds7a5G1> (Letöltés ideje: 2020. 03. 28.)

³⁶ Forrás: <https://cutt.ly/fdRODT7> (Letöltés ideje: 2020. 06. 02.)

objektumokban, lakóházakban is elhelyezésre kerülnek.³⁷ A távolságtartás, a betegség megjelenése esetén a terjedés, a gócpontok kiterjedése kezelhetetlennek tűnik. Az ország a menekültek tovább mozgásának kikényszerítése mellett szintén jelentős számban szabadított börtönökből fogvatartottakat.³⁸

5.2. A pandémia kezelése érdekében alkalmazott egyes intézkedések Európában

Az Egyesült Királyság az irreguláris migráció tipikus cél/befogadó országa a jelentősnek értékelhető reguláris határforgalmi adatok mellett. A jogszerűtlen bejutási kísérletek legnagyobb hányada jellemzően a La Manche csatornán keresztül történnek, amelyek megakadályozására a francia állam és az angol szervezetek is jelentős figyelmet fordítanak.³⁹

A szomszédos Szerbia pl. a saját hazatérni szándékozó állampolgárainak belépését időszakosan megtiltotta, amely ellentétes a hazatéréshez való alapvető emberi joggal. A kijárási korlátozások együtt jártak azzal, hogy a nemzetek a területükön tartózkodó külföldieket (így a vándorokat is) karantén alá helyezték, valamint az államhatárok őrizetére a korábbinál jóval nagyobb hangsúlyt fordítottak. Ennek egyik eredménye a magyar határon szinte minimálisra csökkent tiltott határátlépési kísérletek száma.^{40 41}

Franciaország területén nagy számú regisztrált és regisztrálatlan migráns tartózkodik. Adminisztratív eszközökkel és rendészeti intézkedésekkel igyekszik az állam a nagyvárosokból a külső kerületekbe, vidéki helyekre irányítani őket.⁴² A regisztrálatlan vándorok érdemi támogatást az államtól nem is remélhetnek az együttműködés hiánya miatt, viszont a görög területeken feltorlódtott menekült tömegből áthelyezéssel fogad be vándorokat.

Németország a liberális migrációs politikai elveket követve felfüggesztette a Dublini eljárás keretei közti deportálást, a regisztrált kérelmezőket izolációt biztosító lakásokban, szállóhelyeken is elhelyezett. Lehetőséget kaptak a migránsok, hogy munkavállalási engedély nélkül a mezőgazdasági ágazatban dolgozhassanak.

Olaszországban a pandémia első hullámának időszakában kormányváltás is történt. Ez pl. azzal járt, hogy a kezdeti keményvonalas migrációkezelési politikát egy humánusabb kormányzás váltotta fel. Az országban tartózkodó migránsok státuszát az állam tartózkodási és munkavállalási engedélyek megadásával legalizálja. Kormányzati becslések szerint a becsült 600 ezer irregulárisan tartózkodó külföldi közül 300 ezer fő esetében várható a legalizálás, ami lehetőséget teremt számukra a magasabb színvonalú egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáféréshez is. Az intézkedést Ferenc pápa üdvözölte, de a jogvédő szervek felvetését támogatva fejezte ki reményét a megoldás állandó jellegének alkalmazására. Az országban kialakult viszonyok szintén előrevetítik a mélyülő xenofóbiát, amit a migrációs háttérű személyekhez köthető pandémia gócok, a külföldiek karanténból történő szökése tovább növel. A mediterrán irreguláris migrációs főirány miatt az IOM felhívást, ajánlásokat adott ki a tapasztalatai alapján.⁴³

³⁷ Forrás: <https://cutt.ly/gdRBH81> (Letöltés ideje: 2020. 05. 28.)

³⁸ Forrás: <https://cutt.ly/odRBMi3> (Letöltés ideje: 2020. 06. 19.)

³⁹ Éberhardt Gábor: A közúti teherforgalom költséghatékony, biztonságos határrendészeti ellenőrzése. *Határrendészeti Tanulmányok* 2019/1. 108-109. o.

⁴⁰ Forrás: <https://cutt.ly/YdRPuWJ> (Letöltés ideje: 2020. 07. 30.)

⁴¹ Forrás: <https://cutt.ly/9dRPbkt> (Letöltés ideje: 2020. 06. 19.)

⁴² Forrás: <https://cutt.ly/jdRA4iU> (Letöltés ideje: 2020. 04. 18.)

⁴³ Forrás: <https://cutt.ly/SdRDzxr> (Letöltés ideje: 2020. 05. 15.)

Portugália 2020. június 30-ig rendelt határidőhöz kötötten lehetőséget biztosított az ország területén irregulárisan tartózkodó külföldiek részére, hogy állampolgárságot kapjanak. Jogvédők ugyanakkor az intézkedést covid-marketingnek értékelik, amelynek egyrészt célja az alacsony színvonalú menekültügyi rendszer hiányosságairól történő figyelem elterelés, valamint az aktív munkaerős populáció növelése, az egészségügyi helyzet stabilizálása.⁴⁴

Spanyolország a területén irregulárisan tartózkodó külföldiek részére a karantén elhelyezéseket igyekezett tábori megoldásokon kívül biztosítani. A nagyfokú virulencia miatt nemzeti szinten elrendelt és a határellenőrzésre is kiterjedő korlátozások elől több ezer vándor utazott vissza a járványmentesnek vélt Marokkó területére.⁴⁵

Szerbiába az Ausztriával kötött megállapodása szerint nem deportálnak vissza irregulárisan tartózkodó külföldieket. Ezzel csökkentik Szerbia migrációs terheit, a pandémia terjedésének lehetőségét. Az ország a határozott intézkedései érvényesítésére a hadsereg támogatását is bevonta. Az ország lakossága a saját belső konfliktusai miatt nagyobb érzékenységgel fordul a menekültek felé, de támogató rendszerének jogi és működési keretei számos hiányosságtól szenved.⁴⁶

5.3. Más kontinens, más módszertan?

Afrika országainak többsége jelentősnek értékelhető általános problémákkal küzd. Ezeket a törekény és működési nehézségektől szenvedő rendszereket terheli az országok belső, a földrész egészét is érintő vándorlás. Az egészségügyi ellátórendszerek, azok humán- és finansziális háttere jellemzően külső nemzetközi, illetve NGO támogatással működnek. Ilyen körülmények között a járvány megjelenése, terjedése súlyos jövőképet festhet a globalizáció sorai között. A nemzetközi szervezetek folyamatosan vonulnak ki a menekült táborokból, a kapcsolattartás rendszere ritkul. Az élelmiszer és alapellátási segélycsomagok helyett pénzt adnak a rászorulóknak, amely a hiány miatt értéktelen. A pandémiával felmerült harmadik hullám bekövetkezésének veszélye az ellátórendszerek hiányosságai miatt egyre növekvő, nemzetközi összefogás és támogatás nélkül potenciálisnak vélelmezhető.

Az USA által az elmúlt években alkalmazott migrációs politika alapvetően az ellenőrzött, biztonságra épülő, keményvonalas módszertant követi. A pandémia időszakában követett intézkedési kettősségben a kormányzat egyrészt folytatja a jogszerűtlenül tartózkodók gyorsított eljárásban történő deportálását, másrészt a státuszukat legalizálni szándékozó, az állammal együttműködni akaró migránsok pénzügyi támogatásban is részesülhetnek.⁴⁷

Az ausztrál ellenőrzésre és biztonságra épülő migrációs politikát támogató eszköztár a pandémia időszakában tovább erősödött, hatékony ellenőrzési rendszert alkalmaznak. A belépési feltételek között az egészségügyi szűrés, az utazók és vándorok együttműködése alapvető elvárás. A honos társadalom és gazdaság védelmét célozva

⁴⁴ Forrás: <https://cutt.ly/adRDNbW> (Letöltés ideje: 2020. 07. 15.)

⁴⁵ Forrás: <https://cutt.ly/bdRFlhs> (Letöltés ideje: 2020. 07. 25.)

⁴⁶ Forrás: <https://cutt.ly/3dRFKpS> (Letöltés ideje: 2020. 07. 04.)

⁴⁷ Heyman, Josiah – Slack, Jeremy: Asylum and Mass Detention at the U.S. *Journal of Latin American Geography* (10), 2020. 1-6. o.

megszigorította a vízümpolitikáját, ezzel is csökkentve a veszélyt jelentő utazók bejutását, amely feltételeket kommunikálja az állam.⁴⁸

5.4. Nemzetközi szervezetek ajánlásai a vándorokkal a COVID-19 védekezési időszakban történő intézkedésekre

Az EU Asylum, Migration, and Integration Fund (AMIF) és a European Asylum Support Office (EASO) is támogat olyan normatív, humán és eszközfejlesztési projekteket, amelyek távoli meghallgatásokkal és elektronikus ügyiratok kezelésével biztosítja a menekültügyi kérelmezők pandémia időszakban is folyamatos ügyintézését. Az EASO ajánlásában megfogalmazza azt is, hogy a járványügyi kockázatok függvényében vegyék figyelembe a beutazási feltételek szabályozása területén a kibocsájtó és tranzit országok esetleges gócpont helyzetét.

A World Bank globális elemzései és ajánlásai reálisnak értékelhető helyzetet és jövőképet mutatnak egyéni és nemzeti szinteken is.⁴⁹ Az OECD felhívja a figyelmet az egyéni munkavállalók megélhetési és a munkáltatók munkavállalóinak elvesztése okozta problémákra.⁵⁰

A Mercator Dialogue on Asylum and Migration (MEDAM) a tanulmányában részleteiben ismerteti az EU és az irreguláris migrációt kibocsájtó, a tranzit országok migrációs politikáját. Megoldásként ajánlja a szupranacionális együttműködést, a védelemhez való hozzáférési jog humanitárius keretek közti biztosítását úgy, hogy a kérelmezési folyamat a célország területén kívül is elindulhasson.⁵¹

Az IOM által is képviselt kutatási anyag megállapítása szerint a pénzügyileg támogatott repatriáció valós eredményessége a hazájukba visszatért vándorok esetében alacsony hatékonyságúnak értékelhető. Mivel a vándorok a honos országukban kevésbé reintegrálódnak, így ismét útra kelnek és esetleges fertőzött hordozóként jelennek meg a migrációs útvonalakon.⁵²

Reagálva a nemzetállamok menekült- és egészségügyi ellátórendszerének hiányosságaira, a nemzetközi szervezetek kiemelt kockázati veszélyű területekről történő eseti távozására, a járvány- és migrációkezelés különbségeire, az NGO szervezetek növelik jelenlétüket, aktiválják tevékenységüket.⁵³

5.5. Migrációkutatók, nemzetközi szakmai és jogvédő szervezetek ajánlásai a migrációs stigmatizáció elkerülésére, a pandémia terjedésének csökkentésére

A direkt érintettség és a prevenció célzat függvényében a WHO ajánlásait részben/egészében követve, de jellemzően nemzeti szintű kormányzati intézkedések

⁴⁸ Forrás: <https://covid19.homeaffairs.gov.au/> (Letöltés ideje: 2020. 07. 30.)

⁴⁹ World Bank: COVID-19 Crisis through a migration lens. Migration and Development. Brief 32, 2020. Forrás: <https://cutt.ly/GdRMYtF> (Letöltés ideje: 2020. 05. 01.)

⁵⁰ Gagnon, Jason: COVID-19: consequences for international migration and development, 2020. Forrás: <https://cutt.ly/RdRM18o> (Letöltés ideje: 2020. 06. 11.)

⁵¹ Mercator Dialogue on Asylum and Migration: European and African perspectives on asylum and migration policy: Seeking common ground. Kiel Institute, 2020. Forrás: <https://cutt.ly/TdR1qoR> (Letöltés ideje: 2020. 06. 11.)

⁵² Bhabha, Jacqueline - Digidiki, Vasileia: Returning Home: The reintegration challenges facing child and youth returnees from Libya to Nigeria, 2019. Forrás: <https://cutt.ly/SdR1oov> (Letöltés ideje: 2020. 05. 01.)

⁵³ Forrás: <https://cutt.ly/LdRHAlO> (Letöltés ideje: 2020. 07. 21.)

történtek. A szervezet nem támogatja a határok lezárását, az országokon belüli korlátozó, megelőző intézkedéseket preferálja.⁵⁴ Európában a totális kijárási tilalom alkalmazása és az ún. svéd modell⁵⁵ spektruma között zajlott az útkeresés a nemzeti társadalmak, az állami gazdaságok védelmére, a kritikus események megelőzésére. A folyamat részét képezték az országhatárok részleges, vagy teljes zárása. A szabad mozgás jogának korlátozása (külföldre is) vitatott módszertan a pandémia megelőzése érdekében, jellemzően alapjog elvonásnak értékeli a bírálók. Az államhatárokon történő mozgás korlátozása, tiltása ugyanakkor felmutatja annak a lehetőségét, hogy újra kell gondolni és szervezni a feladatrendszer, mivel a járványok és annak veszélyei köztünk élnek.⁵⁶ A folyamat részei közé javasolt módszertan a migrációs folyosók járványügyi kockázatainak feltárása.⁵⁷

A migráció alanyainak a hiteles, objektív tájékoztatása a járványügyi megelőzés szempontjából (is) kiemelt jelentőségű. Ilyen anyagokat biztosít pl. az IOM.⁵⁸ A migráció kezeléséért és az egészségvédelemért felelős szervezetek felé tolmácsolt ajánlások szerint indokolt higiénés feltételekkel ellátott izolációs helyszínek biztosítása az érkező vándoroknak. A tájékoztatás, képzett szakemberek alkalmazása a fogadó pontokon, az egyéni védőeszközök és minimum fertőtlenítési kapacitás rendelkezésre állása elengedhetetlen. A globális humán migráció és a járványterjedési modellek követése alapján kidolgozott védekezési protokollok erősítik a hatékony védekezést.⁵⁹

A kutatók megállapításai között nem ismeretlen gondolat a nemzetek által alkalmazott ún. medical border, amely egyrészt lehetőséget teremt adott állam részére, hogy a számára veszélyt jelentő külföldit távol tartsa, de lehetőséget teremthet, hogy az érkező külföldiek indokolt egészségügyi ellátása biztosított legyen.⁶⁰

Az Amnesty International felhívja a figyelmet, hogy a karanténba helyezett vándorok megélhetési feltételei biztosítottak legyenek, meg kell célozni a tábori elhelyezések csökkentését. Javasolt a pandémiás időszakban az irregulárisan tartózkodó külföldiek státuszának legalizálása, a menekültügyi kérelmek befogadásának biztosítása, az áttelepítés folytatása, a deportálás felfüggesztése. Az idegenrendészeti eljárások miatt fogvatartottakat indokolt az egészségük védelme érdekében szabadítani.⁶¹

6. Összefoglalás, ajánlás

A bemutatott és előre mutatónak értékelt, irreguláris migráció kezeléséhez kapcsolódó rendészeti feladatokra épülő járványmegelőzési intézkedéseken túl olyan körülmények is azonosíthatóak, amelyek megoldása még várat magára. A szabályozást a honos és külföldi állampolgárok egészségvédelmét biztosító migrációs szabályozás keretei között ajánlott biztosítani.⁶²

⁵⁴ Forrás: <https://cutt.ly/mdu1UvJ> (Letöltés ideje: 2020. 07. 21.)

⁵⁵ Forrás: <https://cutt.ly/9dR14ft> (Letöltés ideje: 2020. 07. 27.)

⁵⁶ Forrás: <https://cutt.ly/wdRHLJT> (Letöltés ideje: 2020. 04. 17.)

⁵⁷ Yucesahin, M. M. - Sirkeci, I. (2020): Coronavirus and Migration: Analysis of Human Mobility and the Spread of Covid-19. *Migration Letters*, 17(2), 379-398. o. DOI:10.33182/ml.v17i2.935

⁵⁸ Forrás: <https://cutt.ly/idR0t8O> (Letöltés ideje: 2020. 07. 01.)

⁵⁹ Forrás: <https://cutt.ly/pdR0gjP> (Letöltés ideje: 2020. 05. 21.)

⁶⁰ Dehm, Sara: The Entrenchment of the Medical Border in Pandemic Times, 2020. Forrás: <https://cutt.ly/ndR2kRn> (Letöltés ideje: 2020. 07. 17.)

⁶¹ Forrás: <https://cutt.ly/8dR2moc> (Letöltés ideje: 2020. 05. 15.)

⁶² Hautzinger Zoltán: A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. *AndAnn Kft*, Pécs, 2018. 216-217. o.

A működési zavarok felhívták arra a figyelmet, hogy az államok működését, a társadalmak ellátását biztosítani kell, amelynek a következményeként pl. az áruk szállítására humanitárius tranzit folyosókat nyitottak a szomszédos országok. Ezzel párhuzamosan intézkedések történtek a vándorok, a honos országukba hazatérni szándékozók utazásának támogatása céljából az arra kijelölt határátkelőhelyeken, időszakokban és útvonalakon a tranzitálás feltételeinek biztosítására.

A felelős hatóságoknak is új módszereket, eszközöket kell alkalmazniuk a feladat ellátásukhoz. A betegség vizuális tüneteinek megismertetése a rendészeti állomány részére elengedhetetlen. Súlyozott igényként jelenik meg az egyéni védőeszközök, fertőtlenítést biztosító anyagok folyamatos rendelkezésre állása, a higiénés szabályokra, az ügyfelek egészségügyi szűrésében történő közreműködésre felkészítés. Az intézkedési kultúrával összefüggésben növelni kell az érzékenyítést és intézkedni kell a xenofób, stigmatizációs viselkedés megszüntetésére, súlyozni kell preferált eszközként az együttműködést erősítő kommunikációra. A rendészeti állomány pandémia megelőzésével kapcsolatos feladat ellátását, fejlesztésre szoruló területeit javasolt visszatérő lakossági, utasforgalmi közvéleménykutatással kontrollálni.

Az Egyesült Királyságban a College of Policing módszertani útmutatót adott a rendőröknek a COVID-19 időszakában követendő intézkedésekre. Az ajánlás alapja az ún. 4E (Engage/Elkötelezettség; Explain/Magyarázat; Encourage/Ösztönzés; Enforce/Erő alkalmazása).⁶³ A multikulturális sokszínűséggel rendelkező országban társadalmi szinten elfogadott rendészeti állomány munkáját támogató ajánlás adaptálása a hazai viszonyokra egyfajta többlet támogatást jelenthet.

A rendőri intézkedés során szükségessé váló testi érintkezés kiváltható a kényszerítő eszköztár bővítésével (pl. elektromos sokkoló) a rendőrök egészségvédelmének növelésére.

A vándorlás és a pandémia államhatáron történő behurcolását az ott feladatokat ellátó rendészeti állomány egészségügyi támogatással együttműködve képes csökkenteni. A PreAktív Határrendészeti Modell (PABP)⁶⁴ módszertani elemébe sorolt globális, migrációs kibocsájtó faktorok feltárását, azonosítását és a migrációs útvonal azonosítását követően lehetőség nyílik hatékony feladat ellátásra. A modell eredményességét növelheti az atipikus probléma azonosítását követően kidolgozott rendészeti feladatrendszer, a problématerkép elemeit követve.⁶⁵ A modell további megkerülhetetlen eleme a pandémia terjedésének megelőzése érdekében a szükséges anyagok, eszközök folyamatos rendelkezésre állásának biztosítása, a tartalékképzés.

A vándorok által is behurcolható pandémia megelőzésére az optimálisnak értékelhető, legbiztonságosabb megoldás a védőoltás, az immunizáció biztosítása mindenki számára.⁶⁶ A megelőző és enyhítő intézkedések közé sorolható vakcináció ugyanakkor kérdéseket vet fel a jogi szabályozás környezetében. A Metv. személyi hatálya alá tartozó kérelmező köteles alávetni magát az eljáró hatóság által szükségesnek ítélt védőoltás

⁶³ Forrás: <https://cutt.ly/bdR24kV> (Letöltés ideje: 2020. 04. 12.)

⁶⁴ Éberhardt Gábor: A túlterheléses migráció kifejezésének helye a migrációelméletben. *Belügyi Szemle* 2019/10. 41-58. o.

⁶⁵ Teke András: A migrációkezelés és problématerkép dilemmája. In: Teke András (szerk.): *Európa határokkal – Határok nélkül? Mobilitás – legalitás – illegalitás*. Magyar Rendészettudományi Társaság. Budapest, 2018. 110 - 128. o.

⁶⁶ Katz Zoltán – Marek Erika – Szilárd István: *Migráns vakcináció és foglalkozás-egészségügyi kockázatok*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. Pécs, 2012. 349-355. o.

tűrésére.⁶⁷ Felmerül előzőkre tekintettel a határforgalom ellenőrzése során belépésre jelentkezők, valamint az irreguláris határátlépés elkövetése során intézkedés alá vontak esetében a követendő protokoll, annak normatív szabályozási hiátusa, a biztonsági távolságot fenntartó kényszerítő eszközök, a diszkrecionalitás delegálása a rendőr felé stb. A vándorokat is elérő védőoltás objektív feltétele, maga a védelmet biztosító anyag a tanulmány készítésének idejében nem áll rendelkezésre. A humán feltétel biztosításához szükséges a vándor együttműködő jelenléte, ami az ellenőrizetlen, regisztrált tipológiai elemek hiánya esetén nem valósítható meg. A jogi, orvosetikai kérdések mellett indokolt figyelembe venni a vakcinációs hatásokat is.⁶⁸

⁶⁷ A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 5. § (2)

⁶⁸ Fisher, L. B. – Quinn, C. S. – Egnoto, M. – Freimuth, V. – Boonchaisri, N.: Public Understanding of Medical Countermeasures, 2017. DOI: 10.1089/hs.2016.0074